

Lenn Lendélen

Széki Patka László: Amorgosz II. III.

Széki Patka László veszprémi költő világában valóságos fordulatot jelent, hogy felfedezhette, verseiben élhette meg a kicsiny görög sziget, Amorgosz életérzését. A költő által is „Lenszigetnek” aposztrofált mediterrán szárazulat magyar kultúrkörből átélhető hol régi, hol modern vetületei így, ciklusszerű ritmusokkal is egy éles csíkká értelmeződhetnek a kortárs magyar líra színpén. Ehhez hasonló méltatást a Vár Ucca Műhely Könyvek sorozatban megjelent Amorgosz II-III. könyv ajánlásában is olvashatunk Fenyvesi Ottó főszerkesztőtől, ezért aztán e kritikának feltétlenül ebből a hangütésből kell kiindulnia, minthogy ebből kínálkozik a kötet értékeinek, az általa felvetődő aggályoknak a kibontása.

Széki Patka különösen a dunántúli irodalmi orgánumban tudhat magának folyamatos jelenlétet. Aki figyelmeztetéseit, észrevehette: az Amorgosz-vonal a verseiben több éve állandóan előkerül. A nemrég új sziget-könyvnek elődje is van: 1997-ben jelent meg az első Amorgosz című. Most a testesebbet, a második és harmadik nagyciklust vehette kézbe az olvasó.

Már az első néhány vers után felismerhető a szerző szándéka. Az egyes versekkel elérhető hatás helyett sokkal inkább a versfutamok összeépítésével operál. Befogadójának arra kell vállalkoznia: legalább ötösével-hatosával vegye magához a versbe rögzítetteket. Személyes líra ez a Széki Patkáé. Csak úgy hatnak, ha elfogadjuk a közlő személyiségét. A versek, versáramok valójában

entériór-, csendélet-, életkép- és idilli álló/mozgóképek-sorozatok: működővé csak ezzel a befogadói invencióval válhatnak. A kis képekben a költői, magyar értelmiségi alaphelyzet, a modern ember tudata gurítja magában a lét nagy problémáit, amelyek összetalálkoznak az időtlen derűjű mediterrán környezettel, a mitikus-eposzi antikvitas válaszai-val, modelljeivel, mintáival, illetve mindezek jelenből válságossá rontott olvasataival. Itt beéri az interieur petitivel, ott elmerészkedik a felnagyított idill-magocskákig egy-egy vers vagy nagycikluson belüli sorozat. Az egyik nekifutás a téma- és motívumváltatokkal, esetleg variációkkal kíván hatni a közönségre, a másik egy finom visszafogottsággal játszadozik bár, mégis megkísért a tér- és időbeli végtelenség jeremiádjával. Ha egyszerűsíteni akarnék, azt mondanám, az Amorgosz II.-III. fővonulatának problémája a diszkrét életöröm és a sajátosan székipatkás lefojtott halálfélelem. A kötet talán legeltaláltabb két verse a II. ciklusban a 30-as sorszámú és a III.-ban a 29-es. A környezet-sorok felhalmozó effektjétől hat ránk számos jól kimunkált kép vagy sor. Ilyenek - csak jelzés-szerűen - : „sziklaszegényen éggazdagon”; „hol a kéj áthimbál a halálba” vagy amikor a tenger képes és „féktelen álmaid romlandó húsára sőt hint”.

Széki Patka lírai habitusának egyik fontos formai, tartalmi eszköze az ellentétek tételezése, a szembeállítás, olykor a kétértelműség játéka/szójátéka. Gondolatiságát ezek az eszközök hol hitelessé

teszik, hol csorbítanak rajtuk - némelykor pedig kioltják jelentőségüket. A sikerültebbek, mint a „magaddal megvetett nők” vagy a „megzabolázza magát” szolgálják a szerző szándékát, a másikkal kicsúszott vasmacskák a költemények hajójából/hajóiból.

Az Amorgoszok alkotója akarva-akaratlanul a hetvenes években kialakult reflexekkel old meg egy-egy tartalmi, formai problémát. Ezek a sémák pedig bizony esetlegesen hozzák meg a hozzájuk fűzött reményeket. Kézzelfoghatóan átüt a görög-élményen a költő dramaturg-múltja: néhol zavaró a színpadon megszokott ellenpontozás, inkább a szóbeliségben eredményes szójátékok, a kétes asszociációk bevetése.

Az értékes versanyagnak, az eredeti ötleteknek, fontos intim közléseknek árt a gyakorta felesleges törekvés az alliterációk halmozására, a kopottas szürrealizmus a metaforákban, a zavaróan gyakori fosztóképző, a fel-felsajduló túlrtság. A versek többségében, a ciklusok lendületében sokszor ad sodrást az antik és biblikus képek/üzenetek párhuzamossága a modernitás hozta válságérzettel, a jelenbeli és az általánosabb, illetve későbbi kultúraelemekkel, de ez a recept sem feltétlenül Jolly Joker: a könyv egyes sorai inkább a korszerűsködéssel, közéletieskedéssel terheltek. Így meg-megkísérti a darabokat az egyenetlenség veszélye.

Lehet abban báj, ha a görög matróz képet pingál a hajójára, de vagy nagyon archaikusan kell bumfordinak maradnia, vagy professzionálisnak és zseniálisnak szükséges lennie. Minőségé tud ugyanakkor sokszorozódni az Amorgosz-versek hullámverése, amikor Széki Patka László álom- és látomásvilágában át tudnak törni a szerző személyisé-

gének mélységei. Szellemes és a maga méreteinek megfelelően megoldott, az élet örömeinek jegyében megformált képlet, amikor mágikus élmény lesz a fura recept-életrecept elkészítéséből. Hasonlóan jó lehetőségeket kínált a költőnek a sziget vad- és háziállatainak szerepeltetése.

A színházi örökség egy szépreményű kinövése ebben a lírában a homályosságában is izgalmas képlet, amikor magában vagy a déli-kánikulai derű idillel párban vissza-visszatér egy sajátos lelkifurdalás, amely egyszer a humanista felelősségérzetre utal, más-szor a vétlenül üldözött esendő, szegény emberre.

A kötetben Széki Patka Amorgosz-szigetén istenek, eposzi héroszok jelennek meg; szelek túrnak a lírikus és a megidézett antik alakok hajába, kecskék mekegnek rájuk, visszaint nekik egy észak formás nő vagy lány. Az álmotól vagy virrasztástól megszentelt éjszakákon eltűnik a homokórákból a homok, aminek még peregnie kellene, a bágyasztó délutánban a Nap leperzseli a napóráról a számlap jeleit, az egyetlen mutatót, és ha jól figyelünk a versekre, felmagasodik bennünk a lét, amely egyszerre felemelő és rémületes.

Széki Patka verseit komótosan, hosszan és a sorokat jól átgondolva kell olvasni. Aki erre veszi a fáradságot: hozzájut a könyv mélyrétegeihez.

*Vár Ucca Műhely Könyvek 2.,
2002 - Veszprém*